

UZASADNIENIE

Projektowana w art. 1 zmiana w ustawie z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2151 oraz 2022 r. poz. 2687) – nowe brzmienie przepisu art. 101a ustawy o odpadach ma na celu wprowadzenie zmian w zakresie organizacji systemu sortowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych. Przewiduje się, że projektowana regulacja wpłynie na zwiększenie ilości odpadów selektywnie zbieranych, przez co poprawi się ich jakość, co następnie przełoży się na większe możliwości ich zagospodarowania w procesach odzysku, a w szczególności recyklingu. Skutkiem tego powinno być zmniejszenie ilości przesłanek dla pozbywania się odpadów budowlanych i rozbiórkowych w sposób niezgodny z przepisami obowiązującego prawa (nielegalnie nagromadzone odpady).

Dodatkowo należy wskazać, że dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/851 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów (Dz. Urz. UE L 150 z 14.06.2018, str. 109), zwaną dalej „dyrektywą w sprawie odpadów”, na państwa członkowskie został nałożony obowiązek ustanowienia systemów sortowania dla odpadów budowlanych i rozbiórkowych przynajmniej dla drewna, frakcji mineralnych (beton, cegły, płytki i materiały ceramiczne, kamienie), metalu, szkła, tworzyw sztucznych i gipsu. Art. 11 ust. 1 dyrektywy w sprawie odpadów został transponowany do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw. Zgodnie z dodanym tą nowelizacją art. 101a ustawy o odpadach, system sortowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych co do zasady opiera się na segregacji tych odpadów w miejscu ich wytworzenia. Jednakże przedstawiciele branży budowlanej oraz branży gospodarki odpadami przedstawili postulaty złagodzenia wymogu zbierania i odbierania selektywnego w miejscu wytworzenia odpadów, opierając się na trudnościach, jakie w praktyce powstają w związku z koniecznością dostosowania się do tego wymogu. W związku z tym niniejszy projekt stanowi kompromis pomiędzy wymogiem zapewnienia, aby wytwórca odpadów budowlanych i rozbiórkowych był zobligowany do wysegregowania wytworzonych odpadów, a zapewnieniem dalszego zagospodarowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych, zgodnie z celami ustanowienia systemu selektywnej segregacji w dyrektywie w sprawie odpadów, a możliwością przekazania wykonania tego obowiązku innym podmiotom.

Jednym z podstawowych założeń przedmiotowej regulacji z zakresu gospodarki

odpadami jest fakt, że to wytwórca odpadów jest obowiązany do zagospodarowania wytworzonych przez siebie odpadów. Odzwierciedleniem tego założenia w kontekście ustanowionego systemu segregacji odpadów budowlanych i rozbiórkowych jest art. 101a ust. 1 ustawy o odpadach, w którym jako pierwotny podmiot obowiązany do zapewnienia wysegregowania tych odpadów wskazano ich wytwórcę. Projektowana regulacja zakłada jedynie złagodzenie wymogu, aby segregacja była prowadzona „u źródła”, czyli w miejscu wytworzenia. W związku z powyższym w ust. 3 projektowanej regulacji wprowadzono przepisy umożliwiające przekazanie odpadów innemu uprawnionemu podmiotowi, który przejmie obowiązek zapewnienia ich wysegregowania.

Jednocześnie w ust. 2 projektowanej regulacji utrzymano zasadę, zgodnie z którą obowiązek określony w ust. 1 nie dotyczy osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (przy czym, aby uniknąć trudności przy określaniu i rozumieniu podmiotów objętych zakresem sformułowania „gospodarstwa domowe”, w projekcie ustawy użyto pojęcia „osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami”). Z uwagi na fakt, iż osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami mogą mieć trudności w zakresie sortowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych na poszczególne frakcje, jak również z zamiarem zwiększenia prawidłowego wykonania obowiązku sortowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych, w projekcie ustawy wskazano, że obowiązek zapewnienia wysegregowania będzie wykonywał inny podmiot. Za osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami wykonanie obowiązku przejmie podmiot profesjonalny, np. PSZOK lub zleceniobiorca usługi budowlano-rozbiórkowej, przy czym PSZOK lub zleceniobiorca usługi budowlano-rozbiórkowej nie muszą wówczas samodzielnie przeprowadzać wysegregowania odpadów, ale mogą skorzystać z rozwiązania zawartego w ust. 3.

Gospodarując odpadami budowlanymi i rozbiórkowymi należy mieć na uwadze hierarchię sposobów postępowania z odpadami, która dotyczy wszystkich rodzajów odpadów, co oznacza, że podmioty świadczące usługi w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów (wykonawców robót budowlanych) są zobowiązane do zapobiegania powstawaniu odpadów, tak jak każdy podmiot gospodarujący odpadami. Wynika to z art. 18 ust. 1 ustawy o odpadach, który stanowi, że każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien takie działania planować, projektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, aby w pierwszej kolejności zapobiegać powstawaniu odpadów lub ograniczać ilość odpadów i ich negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko, w tym przy wytwarzaniu

produktów, podczas i po zakończeniu ich użycia. Zatem w pierwszej kolejności należy podejmować działania mające na celu zapobieganie powstawaniu odpadów na przykład poprzez ponowne użycie, lub wydłużenie dalszego okresu użytkowania materiałów, produktów, przedmiotów lub ich części w procesie związanym z robotami budowlanymi i rozbiórkowymi, w tym m.in. surowców naturalnych (np. kruszywa naturalne), elementów infrastruktury (np. elementy betonowe, systemy oświetleniowe, szyny); elementów wyposażenia budynków (np. systemy grzewcze, armatura). Mając na uwadze powyższe w sytuacji, gdy podczas budowy, rozbiórki, remontu obiektów powstają materiały, produkty, przedmioty lub ich części takie jak: kran, umywalka, drzwi, cegły, które można wykorzystać w tym samym celu to w tym przypadku należy rozważyć, czy mamy do czynienia z odpadami w kontekście definicji ponownego użycia. Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 18 ustawy o odpadach przez ponowne użycie rozumie się działanie polegające na wykorzystywaniu produktów lub części produktów niebędących odpadami ponownie do tego samego celu, do którego były przeznaczone.

Prawidłowa segregacja odpadów budowlanych i rozbiórkowych powinna mieć wpływ na zwiększenie przydatności odpadów wytworzonych na budowach i remontach do odzysku, poprawę dostępności surowców na rynku oraz ułatwić ich dalsze wykorzystanie. Zgodnie ze słownikiem języka polskiego segregacja jest definiowana jako dzielenie czegoś na grupy, kategorie według wybranych cech¹. Odnosząc się do kwestii segregacji odpadów, projektowany przepis nie zmienia frakcji odpadów, które powinna obejmować ich segregacja, w dalszym ciągu są to: drewno, metale, szkło, tworzywa sztuczne, gips, odpady mineralne (beton, cegła, płytki i materiały ceramiczne, kamienie). Należy zaznaczyć, że w sytuacji, gdy istnieje możliwość wysortowania z materiałów powstających na budowie lub podczas remontu (o ile takie materiały powstają), to należy wydzielić co najmniej strumienie odpadów wskazane w tym przepisie. Jednocześnie trzeba wskazać, że obowiązek wysegregowania obejmuje konieczność fizycznego rozdzielenia na frakcje powstałych materiałów, natomiast nie obejmuje konieczności ingerowania w strukturę przedmiotów stanowiących całość a tym samym nie obejmuje obowiązku podzielenia na części odpadów wielomateriałowych. Ponadto mając na uwadze fakt, że z niektórych powstałych odpadów nie jest możliwe z przyczyn technologicznych lub brak wysegregowania pozwala na przygotowanie do ponownego użycia, recykling lub inny odzysk nawet wymienionych w przepisie frakcji wskazano, że w takim

¹ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/segregacja.html>.

przypadku nie będzie konieczne wysegregowanie. Natomiast mając na uwadze cel segregacji, czyli zwiększenia przydatności do dalszego zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, możliwe jest wyodrębnienie również innych strumieni odpadów. W ust. 1 zaproponowano określenie wprost celu prowadzenia obowiązkowej segregacji odpadów budowlanych i rozbiórkowych w zakresie wyżej wspomnianego dalszego postępowania z wysegregowanymi odpadami. Segregacja nie jest celem samym w sobie, ale ma zapewnić przydatność do przygotowania do ponownego użycia, recyklingu oraz innego odzysku. Do sposobu dalszego zagospodarowania (po wysegregowaniu) odpadów odnosi się również projektowany ust. 4, który przez odniesienie do art. 18 ust. 2-7 ustawy o odpadach między innymi wskazuje, że wysegregowane odpady powinny zostać poddane odzyskowi – w pierwszej kolejności przygotowaniu odpadów do ponownego użycia lub recyklingowi, a jeżeli nie jest to możliwe z przyczyn technologicznych lub nie jest uzasadnione z przyczyn ekologicznych lub ekonomicznych - poddaniu innym procesom odzysku. Unieszkodliwieniu powinny zostać poddane wyłącznie odpady, których poddanie odzyskowi nie jest możliwe.

Wprowadzając złagodzenie obecnego brzmienia art. 101a ustawy o odpadach przez zniesienie obowiązku selektywnego zbierania u źródła, w art. 101a ust. 3 zaproponowano również mechanizm mający na celu zabezpieczenie wykonania tego obowiązku. W pierwszej kolejności za wysegregowanie i właściwe zagospodarowanie odpadów odpowiada wytwórca. Dopuszczając możliwość zlecenia wykonania obowiązków, które ciążą na wytwórcy, innemu podmiotowi wprowadzono ograniczenie, że umowa w tym przedmiocie musi być zawarta w formie pisemnej oraz zawierać postanowienia dotyczące dalszego zagospodarowania wysegregowanych odpadów. Określenie „wysegregowane odpady” odnosi się do odpadów poddanych wysegregowaniu zgodnie z art. 101a ust. 1, niezależnie od tego, jakie w wyniku podjętych działań powstały frakcje odpadów. Oznacza to, że dalszemu zagospodarowaniu podlegać będą nie tylko odpady „zmieszane”, ale również inne wysegregowane odpady. Zapewni to przejrzystość oraz transparentność transakcji związanych z odpadami budowlanymi i rozbiórkowymi, co ułatwi przeprowadzanie kontroli oraz zwiększy poprawność wykonania tych obowiązków.

Ze względu na cele, jakie przyświecają regulacji dotyczącej systemu segregacji odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz fakt, by wytwórcy odpadów zlecając obowiązek wysegregowania, nie delegowali również odpowiedzialności za dalsze poprawne zagospodarowanie odpadów, wprowadzono wymóg, aby umowa w tym przedmiocie zawierała postanowienia w zakresie dalszego zagospodarowania wysegregowanych odpadów. Należy

zaznaczyć, że pomimo tego, że nie wprowadzono zakazu dalszego przekazywania odpadów przez kolejne uprawnione podmioty, to wytwórca odpadów musi mieć na uwadze, że zlecając wykonanie obowiązku musi posiadać wiedzę w zakresie dalszego zagospodarowania odpadów po ich wysegregowaniu. Ograniczy to praktyczną możliwość dalszego zlecenia segregowania odpadów kolejnym podmiotom. Z uwagi na powyższe modyfikacje, zmianie uległ również przepis art. 194 ust. 1 pkt 6a ustawy o odpadach. W zależności od zaistniałych okoliczności, odpowiedzialności za niewykonanie obowiązku wysegregowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych podlegać będą:

- 1) wytwórca odpadów (art. 101a ust. 1) albo
- 2) podmiot, na którym z mocy prawa przeszedł obowiązek segregacji (art. 101a ust. 1 w zw. z ust. 2) albo
- 3) podmiot, któremu obowiązek został przekazany na podstawie zawartej umowy (art. 101a ust. 1 w zw. z ust. 3).

W stosunku do niektórych podmiotów może zaistnieć potrzeba zmiany zezwolenia na zbieranie i przetwarzanie odpadów. Taka potrzeba może wystąpić w sytuacji, gdy podmiot zdecyduje się na zmianę profilu swojej obecnej działalności.

Zawarte w art. 2 w projekcie ustawy przepisy mają na celu wprowadzenie podstawy prawnej, umożliwiającej przekazanie środków z rezerwy celowej budżetu państwa właściwym organom, w szczególności gminom, które borykają się z problemem nielegalnie nagromadzonych odpadów zagrażających życiu i zdrowiu ludzi oraz środowisku (w trybie art. 26a ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1587, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o odpadach”). Projektowany przepis ma charakter epizodyczny (jego okres obowiązywania ustalono do dnia 31 grudnia 2027 r.) i ma on stanowić uzupełniające źródło finansowania zadania, o którym mowa w art. 26a ust. 1 ustawy o odpadach, w przypadku dostępności środków z rezerwy celowej. Celem proponowanego przepisu jest zwiększenie wachlarza instrumentów służących usuwaniu skutków nielegalnego gospodarowania odpadami. W przepisie tym dodatkowo ustanowiono maksymalny poziom dofinansowania, co ma na celu możliwie największe zaangażowanie organów administracji w realizację przedsięwzięć, a w konsekwencji możliwie najbardziej rzetelne wydatkowanie i rozliczanie przez beneficjentów środków publicznych.

Dodatkowo aktualnie obowiązujące przepisy prawa, tj. art. 128 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o finansach publicznych”, umożliwiają przekazanie środków z rezerwy celowej

właściwym organom administracji samorządowej w wysokości do 80%, jednak pozostałe 20% środków musi pochodzić z innych źródeł. Dlatego też projektowany przepis umożliwia przekazanie środków z rezerwy celowej właściwym organom administracji samorządowej w wysokości ponad 80% i jednocześnie umożliwia ewentualne pozyskanie przez te organy środków z innych źródeł finansowania (w aktualnym brzmieniu obowiązujących przepisów prawa inne źródła finansowania nie stanowią środków własnych samorządu). Taki montaż finansowy ma na celu domknięcie luki finansowej, która może się pojawić przy finansowaniu działań prowadzonych na podstawie art. 26a ust. 1 ustawy o odpadach.

Aktualnie obowiązujące przepisy prawa umożliwiają pozyskanie finansowania na zadanie, o którym mowa w art. 26a ustawy o odpadach. W 2019 r. w ramach nowelizacji przepisów ustawy o odpadach wprowadzono do ustawy art. 26a, zgodnie z którym w przypadku gdy ze względu na zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub środowiska konieczne jest niezwłoczne usunięcie odpadów, właściwy organ administracji publicznej wykonuje działania polegające na usunięciu odpadów i gospodarowaniu nimi. Równocześnie wprowadzono przepisy do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r., poz. 54), zwanej dalej „ustawą POŚ”, zwiększające możliwości dofinansowania usuwania odpadów ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW, art. 400a ust. 1 pkt 8c ustawy POŚ). NFOŚiGW przygotował program priorytetowy „Usuwanie porzuconych odpadów”, dedykowany właściwym organom administracji, w celu wsparcia finansowego usunięcia odpadów prowadzonego w trybie art. 26a ustawy o odpadach. Pierwszy nabór w ramach programu priorytetowego „Usuwanie porzuconych odpadów” rozpoczął się w 2019 r. Od dnia utworzenia programu priorytetowego i rozpoczęcia naborów dofinansowanie było możliwe w formie dotacji w wysokości od 10% do 80% kosztów kwalifikowanych i pożyczki w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych oraz od 11 sierpnia 2023 r. do końca roku również w formie dotacji w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych w przypadku przedsięwzięć stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, wskazanych przez ministra właściwego do spraw klimatu. Aktualnie do końca 2024 r. istnieje tylko jedna forma dofinansowania, tj. dofinansowanie w formie pożyczki – do 100% kosztów kwalifikowanych. Program priorytetowy „Usuwanie porzuconych odpadów” stanowi znaczące obciążenie zobowiązania wieloletniego „gospodarowanie odpadami”, w ramach którego finansowane są również m.in. programy: „Racjonalna gospodarka odpadami”, „Ochrona powierzchni ziemi”, „Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest” jak również programy z zakresu edukacji ekologicznej, czy program

LIFE. Stan środków na zobowiązaniu wieloletnim „gospodarowanie odpadami” na dzień 20 maja 2024 r. wynosi 87 652,5 tys. zł. Z uwagi na poziom wydatków wynikających z dotychczas zawartych zobowiązań oraz aktualny stan i przychody zasilające zobowiązanie „gospodarowanie odpadami” brak jest uprawdopodobnionych możliwości dla udzielenia dofinansowania przedsięwzięć w ramach będących w ocenie złożonych wniosków. Obecnie NFOŚiGW nie dysponuje wystarczającymi środkami dla sfinansowania tych inwestycji, jak również kompleksowych długotrwałych działań związanych z usuwaniem porzuconych odpadów.

Jednym z głównych problemów wskazywanych przez właściwe organy administracji w realizacji usuwania odpadów są zbyt małe środki finansowe na przedsięwzięcia usuwania odpadów, pomimo utworzenia przez NFOŚiGW odpowiedniego programu. Niejednokrotnie organy te, w szczególności gminy występowały do Ministerstwa Klimatu i Środowiska o pomoc finansową w usunięciu zalegających nielegalnie odpadów w związku z posiadaniem niewystarczających środków na usunięcie odpadów.

Jednym z priorytetowych zadań obecnego Rządu jest zajęcie się zjawiskiem miejsc nielegalnego gromadzenia odpadów, co znalazło odzwierciedlenie w umowie koalicyjnej – w pierwszych dniach swojego funkcjonowania Rząd dodatkowo zaplanował środki finansowe z rezerwy celowej budżetu państwa na działania związane z usuwaniem odpadów z tych miejsc i ich zagospodarowywaniem. Z punktu widzenia administracji samorządowej finansowanie ze środków publicznych usuwania nielegalnie zdeponowanych odpadów powinno zostać zwiększone, niemniej jednak istotne jest, aby proces ten odbywał się stopniowo, z uwzględnieniem nie tylko możliwości finansowych budżetu państwa, ale również mocy przerobowych krajowych instalacji do przetwarzania odpadów. Szczególnie istotną kwestią jest również udzielenie wsparcia, które nie będzie dodatkową „motywacją” dla tzw. szarej strefy do kontynuacji nielegalnego procederu.

Niemniej jednak projektowany przepis wprowadzający możliwość przekazania środków z rezerwy celowej właściwym organom administracji ma być uzupełniającym źródłem finansowania zadania, o którym mowa w art. 26a ust. 1 ustawy o odpadach. Przede wszystkim należy mieć na uwadze, że docelowym źródłem finansowania ww. zadania powinno być dofinansowanie ze środków NFOŚiGW. Natomiast zaproponowany trzyletni okres wydaje się adekwatny, ponieważ projektowany przepis art. 1 daje możliwość skorzystania przez organy administracji z dodatkowej pomocy finansowej na usuwanie odpadów szczególnie zagrażających życiu lub zdrowiu ludzi oraz środowisku przy jednoczesnym podjęciu działań w

celu zatrzymania aktualnych źródeł dochodów NFOŚiGW i uzyskanie nowych środków finansowych na program „Usuwanie porzuconych odpadów, który stanowi docelowe źródło finansowania przedsięwzięcia usuwania odpadów. Z tego względu projektowany przepis ma charakter przepisu epizodycznego.

Zatem środki z budżetu państwa będą przeznaczane na usuwanie nielegalnie nagromadzonych odpadów z miejsc, dla których spełnione będą wymagania art. 26a ust. 1 ustawy o odpadach oraz zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych dotyczącymi rezerwy celowej.

W projektowanym art. 2 zostały również zawarte przepisy reguły wydatkowej wraz z mechanizmem korygującym. Za monitorowanie wykorzystania limitu wydatków odpowiedzialny będzie minister właściwy do spraw klimatu. W latach 2025–2027 maksymalny limit wydatków z budżetu państwa będący skutkiem finansowym wejścia w życie niniejszej ustawy wynosić będzie w:

- 1) 2025 r. – 300 000 tys. zł;
- 2) 2026 r. – 300 000 tys. zł;
- 3) 2027 r. – 300 000 tys. zł.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.) i nie podlega notyfikacji technicznej Komisji Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, celem uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia projektu.

Stosownie do art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt ustawy został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.

Wpływ na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców zgodnie z ustawą z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2019 r. poz. 2192, z późn. zm.) określony został w ocenie skutków regulacji (OSR) i dotyczy potencjalnego rozwoju nowych przedsiębiorstw lokalnych lub poszerzenia zakresu dotychczasowych usług, w związku z możliwością przekazywania odpadów innemu uprawnionemu podmiotowi. Zaproponowane instrumenty prawno-administracyjne zapewnią większą elastyczność

w związku z możliwością przekazywania odpadów budowlanych i rozbiórkowych innym uprawnionym podmiotom, w następstwie czego będą mogły przyczynić się do ograniczenia rozwoju tzw. szarej strefy w zakresie zagospodarowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Planuje się, że projektowana ustawa wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2025 r. Art. 101a ustawy o odpadach, wprowadzony ustawą z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw, który w obecnym brzmieniu zobowiązuje podmioty gospodarcze do segregowania odpadów budowlanych i rozbiórkowych w miejscu wytworzenia, wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r. Jednakże z uwagi na zgłaszane przez przedstawicieli branży budowlanej oraz branży gospodarki odpadami wątpliwości interpretacyjne dotyczące brzmienia art. 101a ustawy o odpadach, konieczna jest zmiana tego przepisu w okresie *vacatio legis* tak, aby zaczął on obowiązywać w nowym brzmieniu już od dnia 1 stycznia 2025 r.